

veiligheidshuizen.nl

INTERVIEW: Karel van Duijvenbouden, manager Veiligheidshuis Regio Utrecht

‘Nieuwe jaar vol uitdagingen én kansen’

De Veiligheidshuizen staan ook in 2016 voor een aantal grote uitdagingen.

Denk aan de hulp aan verwarde personen en de aanpak van jihadisme. Daarnaast valt er ook in de samenwerking met de wijk- en buurtteams nog een hoop werk te verzetten. “Flinke klussen”, volgens Karel van Duijvenbouden, manager bij het Veiligheidshuis Regio Utrecht (VHRU).

“Maar wel klussen die ik met vertrouwen tegemoet zie.”

“Het speelveld rondom de Veiligheidshuizen is, sinds ik vijf jaar geleden ben begonnen, eigenlijk continu in beweging geweest”, vertelt Van Duijvenbooden in zijn werkkamer in het oude Utrechtse stadhuis. “Denk aan de overgang van het Openbaar Ministerie naar de gemeente en het finetunen van ons doelgroep. Maar ook het herinrichten van de organisatie door slinkende budgetten. Allemaal zaken die veel tijd vragen, maar uiteraard niet ten koste mogen gaan van onze reguliere werkzaamheden.”

‘Een wijkagent kijkt toch anders tegen een persoon aan dan bijvoorbeeld iemand van de GGZ’

Dat reguliere werk behelst volgens hem het faciliteren en coördineren van een persoonsgerichte aanpak van individuele ernstige overlastplegers en veroorzakers van criminaliteit in de regio. “Hiervoor werken binnen het VHRU justitiële- en zorgorganisaties samen met de 26 gemeenten van de veiligheidsregio Utrecht.”

Top X-aanpak

Begin vorig jaar begon het VHRU met een Top X-aanpak. Vier keer per week vindt er in het kader van deze aanpak een casuoverleg plaats. “Zo’n tien à vijftien deskundigen bespreken dan tussen de vijf en tien complexe gevallen. Personen die regelmatig de fout in gaan en waar van alles mee aan de hand is. Doel is het doorbreken van de vicieuze cirkel van crimineel gedrag en overlast door een combinatie van strafrecht zorg en gemeentelijke interventies.”

Volgens Van Duijvenbooden is de meerwaarde van de aanpak dat er veel disciplines aanschuiven. “We proberen een compleet beeld van iemand te krijgen. Een wijkagent kijkt toch anders tegen een persoon aan dan bijvoorbeeld iemand van de GGZ. Deze laatste organisatie zou volgens de manager eigenlijk bij ieder Veiligheidshuis aangehaakt moeten zijn. “Niet voor ieder casuoverleg, maar als ik hoor dat de GGZ in sommige Veiligheidshuizen helemaal geen rol speelt, dan verbaast me dat zeer.”

Als er een goed beeld van de persoon is gevormd, wordt met zijn allen de best mogelijke aanpak bepaald. Deze voeren de verschillende partijen vervolgens samen uit. Het Veiligheidshuis zorgt voor de coördinatie en de monitoring.

Uitermate complexe probleemgevallen

De persoonsgerichte aanpak bestond voor 2015 ook al, maar toen was die in de regio Utrecht gericht op vier specifieke doelgroepen: de negatieve kopstukken uit de jeugdgroepen, plegers van huiselijk geweld, zeer actieve veelplegers en risicojongeren.

‘Ik denk dat het een juiste keuze is geweest om de doelgroepen los te laten’

Van Duijvenbooden: “We hebben op een gegeven moment besloten om de zaak om te draaien, omdat er altijd wel personen waren die niet in een van die vier categorieën vielen. Ik denk dat het een juiste keuze is geweest om de doelgroepen los te laten. Zo ontstaat een heldere focus op de echt zware cases, de top van de piramide qua antecedenten. Dan heb je het over een groep

uitermate complexe probleemgevallen. Mensen waar je niet twee of drie problemen aantreft, maar soms wel tien. Vaak op uiteenlopende leefgebieden, zoals wonen, werk, inkomen en gezondheid. Hun problemen zijn zo complex dat er een juiste combinatie van zorg, straf en hulpverlening nodig is om hen succesvol aan te pakken. Juist voor deze groep zijn wij als Veiligheidshuizen bedoeld.”

Focus

“Het werk is door deze focus niet moeilijker of makkelijker geworden, wel anders. Een totaal van 500 casussen, kun je niet goed monitoren en sturen. Dan blijven zaken gewoon liggen. Door te focussen op de echt lastige casussen kun je je meer in zaken vastbijten. Dat moet ook wel, want niets gaat vanzelf. Je werkt aan casussen die zich aan de rafelranden van de samenleving bevinden. Hier zie je waar systemen niet werken en loop je tegen situaties aan die veel tijd kosten.”

‘Het werk is door de focus op complexe zaken niet moeilijker of makkelijker geworden, wel anders’

“Neem bijvoorbeeld het vaststellen van iemands strafblad. Voor elke casus vragen we bijvoorbeeld bij het CJIB een uitdraai aan van eventuele opstaande straffen aan. Zijn er nog straffen, zijn deze helemaal uitgezeten? Lopen er nog zaken in hoger beroep? Vaak moet je daar weer eindeloos achteraan bellen. Dat kost allemaal tijd.”

Verwarde personen

Een ander thema dat veel aandacht vraagt, is de problematiek rondom verwarde personen. “Het afgelopen jaar is de maatschappelijke aandacht voor deze groep flink toegenomen”, stelt Van Duijvenbouden. “Verwarde personen zijn er natuurlijk altijd al geweest. Maar de laatste jaren meldt de politie een toename van het aantal overlastmeldingen.”

‘De Veiligheidshuizen zijn niet hét loket voor alle verwarde personen in Nederland’

Ook andere partners uit de veiligheids- en zorgketen krijgen er steeds meer mee te maken, zoals gemeenten, de psychiatrie, verslavingszorg, toezichhouders van de reclassering en woningcorporaties. Bij de aanpak en hulp aan verwarde personen ziet Van Duijvenbouden een belangrijke rol weggelegd voor de Veiligheidshuizen. “Niet als hét loket voor alle verwarde personen in Nederland. Veiligheidshuizen zijn er vooral voor die verwarde personen waar ook strafrechtelijke zaken een rol spelen, vaak in de vorm van geweldsfeiten of ernstige dreiging daarvan. Een kleine groep die een specifieke, persoonsgerichte aanpak nodig heeft.”

Groep is divers

Over de precieze omvang van de groep verwarde personen zijn er in Nederland op dit moment nog geen betrouwbare cijfers voorhanden. “Geen wonder”, stelt Van Duijvenbouden. “Want wat is een ‘verwarde persoon’? Deze groep is zo divers: het gaat om mensen met verschillende aandoeningen of beperkingen, zoals psychiatrie en verslaving maar ook dementie. En ook mensen met levensproblemen, zoals schulden, onverzekerd zijn en dakloosheid. De gemeenschappelijke factor is dat ze zich verward gedragen en soms een ernstig gevaar vormen voor hun omgeving.”

De toename van incidenten rondom verwarde personen leidt ook tot een groter beroep op de politie en de zorg. Over de oorzaak van de toename is niet iedereen het eens, maar de recente bezuinigingen en de daarmee gepaard gaande extramuralisering binnen de geestelijke

gezondheidszorg (GGZ) lijken een rol te spelen. “Door deze bezuinigingen vangen instellingen minder verwarde personen op. Veel van deze mensen komen daardoor op straat terecht. Het probleem is dat je iemand de maatschappij instuurt die dat helemaal niet gewend is. De samenleving wordt steeds complexer en niet iedereen kan daar probleemloos in mee. Dat zie je misgaan.”

‘Ambulantisering’

De toename van de ‘ambulantisering’ van de GGZ-zorg versterkt dit volgens Van Duijvenbouden nog eens. “Zo komen vooral personen met lichtere vormen van psychische problematiek niet langer in aanmerking voor beschermd wonen. Dat is echt een probleem. Woonvoorzieningen voor ‘moeilijke mensen’ zijn er bijna niet. Daarnaast vraag ik me af of de zorg al helemaal goed ingericht is op het meer ambulant werken.”

‘De zaak Bart van U. heeft als vliegwiel gewerkt. Maar deze zaak is slechts een voorbeeld’

Doordat de problematiek rond verwarde personen zo complex is, is het traject naar beheersing volgens Van Duijvenbouden eveneens ingewikkeld. “Staat verslaving nou aan de voorgrond van de problemen of is dat de psychiatrie? Is de betrokkene wel behandelbaar, als deze laagbegaafd is? Ze zijn moeilijk of niet te plaatsen in reguliere GGZ-instellingen omdat het beveiligingsniveau van deze instellingen hier niet op toegerust is. Doorplaatsen naar beter beveiligde instellingen stuit op allerlei ketenproblemen, waarbij financiering er slechts een van is.”

Bart van U.

Mede door incidenten in het land lijkt er wel een groeiend draagvlak om door deze impasses heen te breken. Een en ander kwam in stroomversnelling toen vorig jaar bleek dat er veel systematische fouten zijn gemaakt rondom de gang van zaken met Bart van U., die vastzit voor de moord op zijn zus en op oud-minister Borst. Het in juni verschenen rapport van de Commissie Hoekstra, naar aanleiding van deze zaak en de brief over de hoofdlijnen van het Plan van Aanpak verwarde personen van minister Schippers, laten wel zien hoe urgent het probleem is. “De zaak Bart van U. heeft als vliegwiel gewerkt. Maar deze zaak is slechts een voorbeeld. Het kan op heel veel plekken misgaan.”

‘Kies je voor het strafrecht of valt er meer resultaat te behalen met een Bopz’

Het Veiligheidshuis Regio Utrecht heeft met ongeveer 25 personen te maken die het label ‘verwarde persoon’ hebben. Tien procent van de 250 personen die deel uitmaken van de Top X-aanpak. “Een overzichtelijk aantal, maar wel een groep waar we veel tijd en energie in moeten stoppen. Deze personen komen bij ons op de radar als een gemeente aangeeft dat hun aanbod niet toereikend is; dat ze er eigenlijk niks meer mee kunnen. Wij kijken allereerst of de persoon binnen de doelgroep van het Veiligheidshuis valt. De zorgvraag is vaak wel duidelijk. Vervolgens checken we antecedenten op het gebied van strafrecht. Deze hebben meestal betrekking op bedreiging of agressief gedrag.”

De aanpak van verwarde personen valt binnen de reguliere top X-aanpak. “Er is geen apart overleg voor nodig. Wel vergt het samenwerking met andere partners. Denk bijvoorbeeld aan het Leger des

Heils, Altrecht GGZ of het Nederlands Instituut voor Forensische Psychiatrie en Psychologie (NIFP). Als we een goed beeld van de situatie hebben, stellen we samen een plan van aanpak op. Ten slotte kijk je naar interventies en maatregelen die de situatie zouden kunnen verbeteren. Wat dat betreft is de werkwijze niet anders dan bij bijvoorbeeld een inbreker.”

Bopz of strafrecht

De zoektocht om tot een geschikte interventie te komen, is bij verwarde personen vaak wel een stuk lastiger. “ (bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen, red.)? Daar gaat een gedegen discussie aan vooraf. Ieder kijkt vanuit zijn eigen perspectief hoe er hulp kan worden geboden. Het is van belang te beseffen dat het bij verreweg de meesten niet gaat om criminelen, maar om mensen die hulp nodig hebben.”

‘De komst van de wijkteams biedt juist een mooie kans’

Wat betreft de afstemming tussen Bopz en het strafrecht valt er volgens van Duijvenbooden nog wel een wereld te winnen. “Het is nu soms best schipperen. Veel van onze casussen vallen in een grijs gebied waar zorg én strafrecht gewenst is. Soms wordt er in eerste instantie domweg gekozen voor een oplossing waar plek is. Er is weinig plek in de psychiatrische ziekenhuizen en ook de beoordelingscapaciteit is beperkt. Dan kan het gebeuren dat je een persoon binnen een strafrechtelijk kader tot rust laat komen, om zo tijd te winnen om goede hulpverlening te organiseren. Je moet er wel alert op blijven of zo’n oplossing uiteindelijk een verstandige keuze is.”

Casemanager met back-up

Het streven van Van Duijvenbooden is om al te interveniëren voordat het fout loopt. “In Utrecht zoeken we naar een model waarin er sprake is van een casemanager met back-up. Zo iemand kan op een laagdrempelige manier contact leggen met mensen en proberen om een netwerk rondom de betreffende persoon te mobiliseren. Investeren in de zorg al voordat het strafrechtelijk misgaat. Als er toch problemen ontstaan, moet er een achtervang van professionals uit diverse disciplines zijn die direct kan worden ingeschakeld. Deze werkwijze, waarbij het VHRU samenwerkt met het Leger des Heils, lijkt aan te slaan. Ook wordt actief de samenwerking met de wijk- en buurtteams gezocht. “Ik vind het belangrijk dat je weet waar je elkaar kunt ondersteunen.”

Wijk- en buurtteams

De gedachte dat de wijk- en buurtteams een bedreiging vormen voor het Veiligheidshuis wuift Van Duijvenbooden direct weg. “Nee, de komst van deze teams biedt juist een mooie kans. Het is een perfect moment om de verantwoordelijkheden te herdefiniëren. We hebben hier met de teams ook overleg over. Dat we samen kijken welke casussen het Veiligheidshuis kan oppakken. Heel ingewikkelde casussen vergen een specialistische aanpak, die wij als Veiligheidshuis kunnen bieden. Wij zitten hier met specialisten van de politie, Openbaar Ministerie en reclassering rond tafel. Die partijen zijn niet vertegenwoordigd in de wijkteams of de Veilig Thuis-organisatie.”

Van Duijvenbooden vindt het belangrijk dat er duidelijke afspraken zijn over wanneer de wijkteams opschalen naar het Veiligheidshuis. “Soms heerst de gedachte dat dit betekent dat je een casus niet aankunt. Maar het gaat er om dat je op het juiste moment specifieke expertise in huis haalt. Andersom werkt het ook zo; dat wij casussen op een gegeven moment weer kunnen terugleggen bij de wijkteams. Als ieder zijn rol goed speelt, krijgt iedere organisatie de zaken binnen waarvoor ze is opgericht. Dan sta je beide in je kracht.”

